

VASY GÉZA (1942) Budapest

VASY GÉZA

Szerelmes szülőföld

Szülőhelye csak egy lehet az embernek, a szülőföld határai viszont aligha jelölhetők ki pontosan. Eleinte még egyetlen lakás is túlságosan tágasnak bizonyulhat, ha kissé eltávolodunk az édesanyánktól; később viszont már egyre messzibb elkalandozunk. Felnőttként én a legszívesebben egész Magyarországot nevezném a szülőföldemnek, beleértve a korábbi évszázadok történelem által kijelölt határait is. Most csupán azokat sorolom, akiket megőriztek a családi emlékezetnek a feledésben rejtőző feljegyzései. Pest és Buda mellett és előtt tudok székesfehérvári, győri, veszprémi, miskolci, iglói, eperjesi, svedléri, mezőszentgyörgyi, felcsúti, nagymarosi, kotorcsi, csányi, tanyi, zámolyi őseimről. A még távolabbi századokban stíriai, bajorföldi családok települtek le nálunk. De éltek rokonok Székelyföldön, Horvátországban, Bécs városában is. S nemcsak jöttek, hanem el is távoztak közülünk. Többen az Egyesült Államokba költöztek még a századfordulón. Mások 1956 végén Németországba, Svájcba, sőt Ausztráliába. Felvidéki dédapám gyermekeinek egy része idővel a trianoni hazába költözött vissza, mások horváltá vagy németté kezdtek válni.

Szülőföldnek tehát Magyarországot vallom. Budapesten születtem, 1942 csikorgóan fagyos januárjának végén, a Vízöntő jegyében, 28-án. De máris pontatlan vagyok, mert az én szülőföldem Buda. Nemcsak azért, mert a Királyhágó utcai kórház volt világra jövetelem helyszíne, hanem azért is, mert huszonöt éves koromig a Műegyetem szomszédságában laktunk, a számomra eleinte kimondhatatlan Kruspér utcában. Édesanyám jegyezte fel 1944 őszén bölcsességemet: „Most még nem tudom azt mondani, hogy Tuplér utca, de majd ha nagy leszek, tudom azt mondani, hogy Tuplér utca.” Ez akkor még sokáig ismeretlen nevű kis utcácska volt. Ha a lakcímemet kérdezték, mindig betűznöm kellett. Aztán vagy negyven éve egyetemistáknak épültek ott kollégiumok, s azóta ismertté vált ez az utcanév. Tábla hiányában én is csak felnőtté válva tudtam meg, hogy Kruspér Istvánról van elnevezve, a 19. század jeles matematikusáról, geodétájáról és műegyetemi tanáráról, akinek mellszobrát az egyetem aulájában fedeztem fel. Azért egy emléktáblát állítottak az utcában még gyerekkoromban. A velünk szemben lévő házban lakott ugyanis 1920 és 1937 között a költő Somlyó Zoltán.

Az egyik közeli utcát Stoczek Józsefről nevezték el, de elhagyva a keresztnevét. Ez a híres professzor a természettudományos oktatást fejlesztette. Egy másik névadó Bertalan Lajos volt, aki a század utolsó évtizedeiben irányította a Tisza szabályozásának befejezését. Alig távolabb ott állt a később állami áruházzá lefokozott Hadik kávéház, előtte pedig Gárdonyi Géza szobra. Az *Egri csillagokat* én már tízévesen elolvastam, s két oldalra sűrítve írtam meg a regény történetét. Ez volt legelső írásos „munkám”. A Körtéren Szent Imre herceg szobra rejtélyes módon megmaradhatott 1948 után is.

A Kruspér utca azonban nem önmagában volt érdekes és emlékezetes, hanem a környezete miatt. Hegy és víz között éltem, tehát Budán, azaz a Dunántúlon. Eleinte ösztönösen vált fontossá számomra a hegy és víz, no meg az utcánk végében a grundok, utánuk a MAFC-pálya. A Bertalan Lajos utca déli oldalán egyetlen épület állt 1956 előtt, meg a sporttelep, s onnantól le egészen a vasúti hídig szabad térség volt, kalandozások beláthatatlan színte-

re. A vasúti töltés északi oldalán még sokáig létezett egy tó, a déli oldalon pedig a téli kikötő öblében nyaranta nyugodtan, vagyis a víz erős sodra és a fertőzés veszélye nélkül lehetett fürdeni. A Dunán még ott ringatóztak azok a kicsinyke halászbárkák, amelyeknek parányi házikójában akár lakni is lehetett.

A vízpartról láttam Pestet, amely kissé idegen világ maradt sokáig számomra. Szinte csak akkor jártam ott, ha rokonlátogatóba mentünk nagynénéimhez. Az egyikük ugyan szinte velünk szemben lakott a Közraktár utcában. Szó szerint, sokáig láthatóan is szemben, amíg meg nem épültek az újabb egyetemi épületek, amelyek elzárták a kilátást. Budapest ostroma után, amikor még nem voltak hidak, s a csónakos közlekedés is veszedelmes próbálkozásnak bizonyult, nagyapám próbálkozott azzal, hogy legalább egy levelet át küld a túlpartra, ugyanis magát az ostromot mi Pesten vészeltük át. A megmaradt levélben azt kérte, hogy ha mindannyian megvagyunk, a jó hírt azzal közöljék, hogy egy lepedőt lógnak ki negyedik emeleti lakásuk ablakán.

Pár éve, néhány évvel idősebb barátommal beszélgetve említettem életem legrégebbi emlékképét. Erre ő is mondta a magáét: a szárszói kertet a nyári ragyogásban. Hasonló élményem sok évvel később nekem is lehetett, de az én első emlékem ennek az ellentettje. Azóta már azt is tudom, hogy a kép 1945 januárjának első napjaiban rögződött bennem. Sötét volt már, de lehetséges, hogy még csak délután. Ilyen időben gyerekeket már nem visznek ki az utcára, főként háború idején. Engem s öcsémet mégis kivittek, s beraktak egy dzsipszerű autóba. Közben láttam a sötétséget is meg az égő várost, hallottam a robbanásokat. Félelmetes volt és rendkívüli, bizonyosan ezért emlékszem erre, meg néhány nem sokkal későbbi helyzetre. Egy gépkocsi vitt bennünket Pestre, az utolsó napok egyikében, amikor még lehetett közlekedni. Minderre azért kerülhetett sor, mert édesapám egy repülőgép-javító műszaki század parancsnoka volt, s a század utolsó körletét a Trefort-kertben rendezték be. Apám oda vitte a családját, mert eldöntötte, hogy a Pestről Budára való áttelepülési parancsot a végsőkig halogatja, ha lehetséges, nem hajtja végre. Mivel a század viszonylagos függetlenséggel működött, terve sikerült. Természetesen hadifogoly lett, ám amint lehetett, jelentkezett frontszolgálatra, s így a 2. magyar vasútépítő dandárnak lett a műszaki parancsnoka, s közvetlenül a harcoló csapatok mögött haladva építettek vasúti pályákat Ausztriában, Csehországban. Így 1951 végéig hivatásos tiszt lehetett, Veres Péter nevezte ki idővel alezredessé.

A Trefort-kerttről még annyit, hogy a szállásunk a 4/A épület pincéjében volt, s egyszer a lépcsőház találatot kapott, de ki tudtak ásní bennünket. Erről a pincéről is van emlékképem: katona bácsik ülnek a padokon. Ám az épületek és az emberek kapcsolata meglepetéseket is tartogat. A Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészka az ötvenes évek elejéig a Trefort-kerti épületekben volt elhelyezve. Ekkor átköltöztették a Pesti Barnabás utcába, majd az ezredforduló legszűkebb esztendeiben vissza az eredeti épületekbe. Mint bölcsészka tanár így kerültem én is a 4/A épület egyik harmadik emeleti szobájába, amelyből a Kálvin teret s egy sávnnyira a Gellért-hegyet is látni lehetett, s ahová reggeltől estig besütött a nap. Akkor még nem is tudtam, családi emlékek között lapozgatva fedeztem fel, hogy ugyanennek az épületnek a pincéjében töltöttem hosszú heteket 1945 kezdetén, itt lettem hároméves.

1944 utolsó hónapjaiban a Kruspér utcában is sokat tartózkodtunk a pincében. Erre nem emlékszem, 1956 őszére viszont feledhetetlenül. A szovjet hadsereg lövegeket állított fel a Gellért-hegyen. Elsősorban Pestet akarhatták lőni, miként 1849-ben a dicső osztrák elődök. Alighanem nagyon elnézték az első lövést, mert az a velünk szomszédos ház harmadik emeletének folyosóján csapódott be, megölve két embert. Ez a mi lakásunktól hat-nyolc méterre történt, tehát óriási szerencsénk volt. A ház lakói jól emlékeztek még az ost-

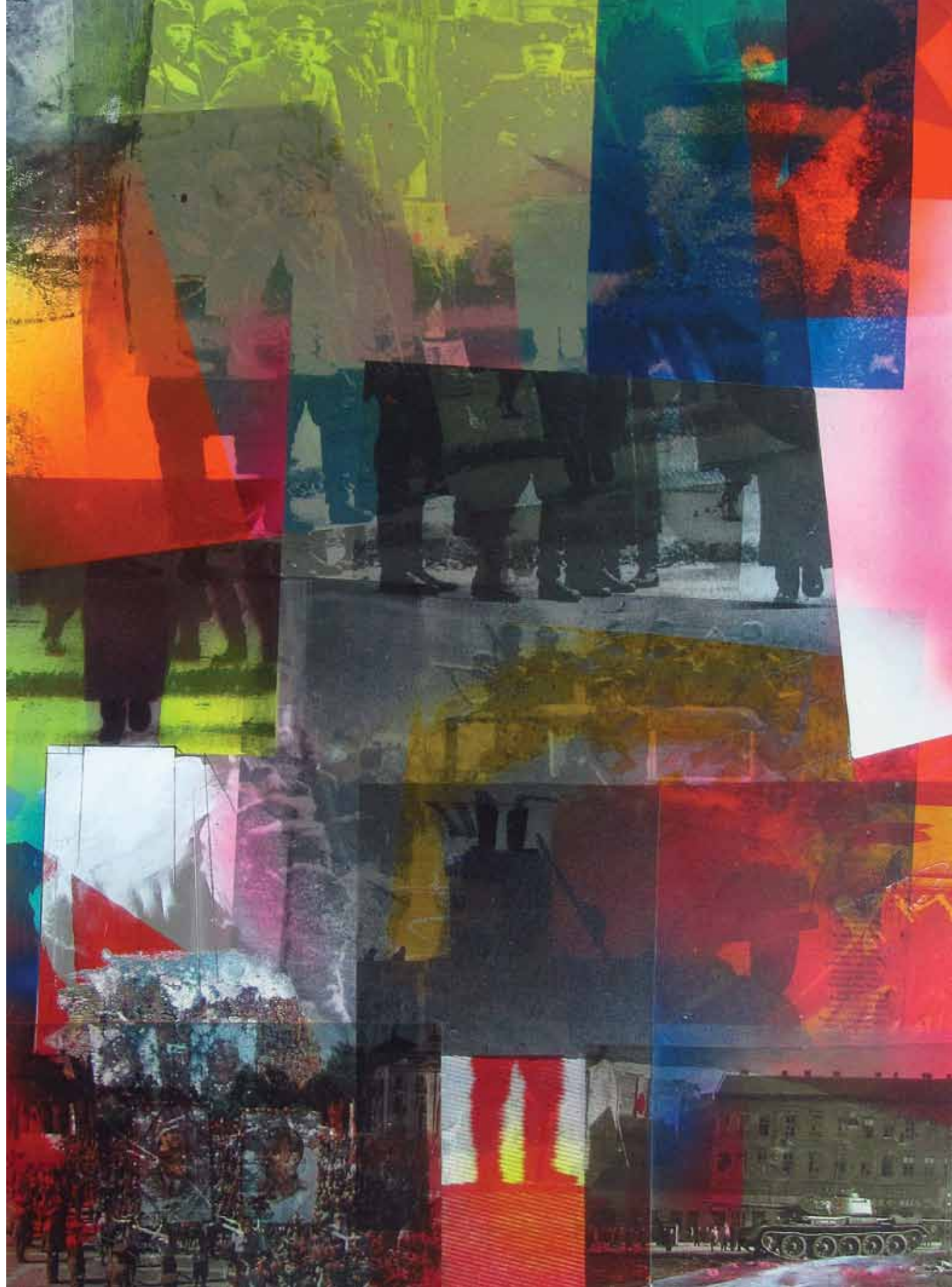
Ne higgy felebarátodnak – Budapest '56, 2005

Emlékmű – Budapest '56, 2003

Fedőneve „Forgószél” – Budapest '56, 2004

romra, így két vagy három napig a nagy többség ismét a pincében lakott, mi is, mint legfelső emeletiek. A lakásunk tényleg nagyon különös helyen épült fel, ugyanis tőle pár méterre korábban is becsapott egy lövedék. 1942. szeptember 4-én indult az első szovjet légitámadás a város ellen. S eltalálták a mi házunkat is. Az egyik udvari lakásban keletkeztek komolyabb károk, nálunk csak az udvari szoba ablakai sérültek meg. S ezen az éjszakán még egy szomorú dolog történt: meghalt Móricz Zsigmond. Móricz, aki később jelképesen a nagyapám lett. Történt ugyanis, hogy a hetvenes évek végén, amikor néhány évig lakótelepen éltünk, az előszobában egy fotó függött róla, Móricz idősebb korából való, amelyen egy fatörzs előtt áll, derűsen szemlélődve. Egyszer a postás rátekintve megkérdezte: a kedves nagyapa? Talán ismert a történet, hogy Vas István íróasztalán ott volt Arany János arcképe, s egyszer a takarítónő érdeklődött: a nagyapja? Én dédapámnak nevezném szívesen Arany Jánost, aki alig volt idősebb annál a Vas János dédapámnál, aki 1821-ben Székesfehérvárott született, akkor még Johannes Eisenbarth néven, s számomra rokonszenves szakmát tanult: könyvkötő és díszműáru-készítő lett.

Voltaképpen tehát én székesfehérvári volnék valamennyire. Ám nem csupán fehérvári dédapám révén kötődöm e városhoz. Gépészmérnök végzettségű édesapám szakterülete az akkor még új aerodinamika, ő volt a műegyetemen az első, akinek a szakdolgozata egy repülőgép megtervezése volt. Az akkori gépek műszaki fejlettsége még lehetővé tette az egyéni munkát, ehhez ma már több tucat szakember szükséges. Polgári repülés a harmincas években még csupán nyomokban létezett, de az évtized vége felé fejleszteni kezdték a honvédségnél a légierőt. Így lett ő előbb polgári alkalmazott, majd hivatásos tiszt, s első munkahelye a Székesfehérvár-sóstói repülőtér, ahol a javítóműhely szerkesztési irodáját vezette 1939 februárjában, s itt dolgozott 1941 novemberéig, amikor Budapestre vezényelték, s a honvéd légierők műszerészműhelyét irányította. 1940-ben apám még Fehérvárott dolgozott, amikor novemberben feleségül vette édesanyámat. Tudtommal a Széchenyi utca 2. sz. épületbe utazott hozzá rendszeresen édesanyám is diplomamunkájának készítése közben. Nem lehetetlen tehát, hogy fogantatásom is e városhoz köt.

Édesanyám apámhoz hasonlóan ugyancsak a főváros szülötte, ám az ő édesanyja veszprémi, apja pedig a Fiume melletti Castuában született. Mint jogász embert 1918 elején helyezték át a fővárosba. Ezzel végül is nagy szerencséje volt, hiszen az ő testvéreit és szüleit kettészakította Trianon.

Nagyanyám énektanárnak tanult, Kodály Zoltán is biztatta őt, ám a férjhezmenetel, anyám születése, a nyomorúságos trianoni évek elfeledtették vele álmait. Anyám a fővárosi bölcsészkaron végzett latin–német szakon, de neki is gyözködnie kellett a szüleit, hogy egyetemre járhasson. 1948 után elvégezte az orosz szakot is, így biztos lett az állása.

Nem tudom, miért is van az, hogy az apró gyermek emlékezete letörli róla azt, amit addig átélt, megtapasztalt. Azért is meglepő, mert a személyisége folyamatosan formálódik. Én már javában kamasz voltam, amikor szüleim ismerősei rendre úgy nyilatkoztak rólam, hogy teljesen az apámra hasonlítok, míg mások anyámat említették. Persze ez akár ideális összhangnak is mondható lenne, pedig ők jelentősen különböztek egymástól. Apám igazi mérnök volt, anyám pedig született bölcsész.

Azt, hogy a szülőföldjébe szinte szerelmes lehet az ember, igazán 1956 őszén értettem meg. Verőfényes gyönyörű őszi nap volt október 23-án. Az Arany János Gimnáziumban tanultam. Édesanyám akkor ott tanított, s bár jeles tanuló voltam, lehetségesnek mutatkozott, hogy az általános iskola igazgatója nem fog továbbtanulásra javasolni szüleim káderlapja miatt. A szülői aggodalom

indokolt is volt, hiszen a tanév végén én nem szerepeltem a gimnáziumba felvett gyerekek listáján.

Ezen az októberi napon a tanítás végén lehetett jelentkezni az irodalmi szakkörbe. Ketten voltunk ott: én és egy negyedikes. Ő mondta el, hogy délután magyar–lengyel barátsági felvonulás lesz. Ebéd után rohantam a műegyetemhez. Vonultam az egyetemistákkal, az egyre nagyobb tömeggel a Bem-szoborhoz. Hallgattam Veres Pétert, színészeket, másokat is. A téren lévő laktanya ablakából lelkesen integettek a kiskatonák. Láttam az első magyarrá varázsolt zászlókat. Aztán mentünk Pestre, a Parlamenthez. Vártuk Nagy Imrét. Addig is harsogtak a jelszavak, követelések. Mire késő este hazáértem, már megszólaltak a lövések. Szemtanúja lehettem a magyar forradalomnak, majd a szovjet válasznak. Egy év alatt – Vízkeresztől Szilveszterig – szinte felnőtté váltam.

A magyar szabadságharc leverése után a szüleim gondolkoztak az emigráción. Velünk ezt nem beszélték meg, s azt hiszem, hamar elvetették a gondolatot. Három gyereküknek és a hazaszeretnek is szerepe lehetett abban, hogy itthon maradtak, pedig biztosan kaptak volna állást külföldön. Apám számára már egyetemista korában, majd a végzése után is megítéltek egy magyar–amerikai ösztöndíjat, de túl kevés volt a pénztámogatás. Az ő szépen megindult szakmai karrierjét azonban a Rákosi-kor derékba törte. A Kádár-rezsim elején osztályidegennek bélyegezték, s mire semlegesebbé vált a rendszer, nagyjából már a keserűség határozta meg a sorsát.

És vajon mi válhatott volna belőlem, ha alig tizenöt évesen világgá szaladok egyedül? Gondoltam erre is. Gyorsan megvettem Petőfi Sándor összes verseit, s egy kis táskába raktam ezt-azt. Végül szerencsére maradtam. Benem már korábban is munkált valamennyire az igazi nemzeti érzés, de a forradalom hatására hazafi lettem, Petőfi lelkes rajongója, olvasni szerető kamaszból elkötelezett irodalmár. Akkor már tudtam, hogy nekem bölcsészé kellene válnom. Verselgettem persze, s még 1957 tavaszán írtam egy „szabályos” négyfelvonásos drámát, amely Néró császár korában játszódott, s a zsarnok diktátor és a szabadságukért harcoló provinciák konfliktusával foglalkozott. Végérvényesen beleszerettem szülőföldembe és az anyanyelvembe. Még mindig 1957-ben, késő tavasszal a gimnáziumi szavalóversenyen Illyés Gyula *Hunyadi keze* című költeményét választottam előadásra, amelyben szerepelt az is, hogy „mélyre bukkott a magyar, de dicső ügy bátyafaláról”. A tanár bölcsen félbeszakított, hiszen Illyésnek is volt oka félni. De ugyanebben az időben tanította nekünk az énekórákon Domokos Pál Péter Kodály Zoltán *Zrínyi szózata* című alkotását, a „Ne bánts a magyart” elfeledhetetlen igazságát.

Engem a nagyszüleim, a szüleim, a családom igazi hazaszeretetre neveltek, s tanárain többségére is így emlékezhetek. A családom által nagyra becsült budai József Attila Gimnáziumban – ahová 1957 januárjától jártam – számos kiváló szakember dolgozott, s nem csupán a bölcsészek voltak igazi pedagógusok, emberségre, magyarságra nevelők. Például a kémiatanárnőnk tudatosította bennünk, hogy az ország talán legszebb gimnáziumi épületében lehetünk diákok. Itt, az idősebbek szóhasználata szerinti „rég” ciszter iskolában érettségizett édesanyám öccse 1948-ban az utolsó nyolcosztályos gimnáziumban. Hatévesen elvittek az egyházi zászlók alatti ballagásra. Tizenkét évvel később aztán én mondhattam el a négy végzős osztály búcsúzó beszédét. Még később érettségi elnök is lehettem ugyanitt.

1948-tól 2007-ig életutam a különböző oktatási intézményekhez kapcsolódott. Én is elmondhatom azt, ami Beöthy Zsolt irodalomtörténész jelmondata volt 1900 táján: „Az istenek szerettek, mert tanítóvá tettek.” A régi iskola a néptanítótól az egyetemi tanárig a nemzeti szellemet közvetítette kicsiknek és nagyoknak, s ennek volt kiiktathatatlan eleme a magyar költészet.

Valamikor 2000 táján egy telefonbeszélgetésben megdicsértem a forradalom után emigrált idős, már özvegy svájci nagynénémet: milyen szépen beszél magyarul. Azt válaszolta: „tudod, én rendszeresen olvasok magyar verseket, hangosan”. Így őrizte magyarságát.

Én pedig egy asszonytól tanultam meg 1956 végén, sorban állás közben a költő szavait: „Ha nem születtem volna is magyarnak, e néphez állanék ezennel én.”

Enyém lett a magyar forradalom, enyém a magyar költészet, és enyém a magyar tenger is.

Ha manapság valaki azt emlegeti, hogy hároméves korában nyaralt először a Balatonon, s erre emlékszik is, senki sem csodálkozik. Ha azonban hozzáteszi, amiként én is, hogy mindez 1945 nyarán történt, várható a hitetlenkedés. Közvetlenül a második világháború után? A lerombolt, kifosztott, nélkülöző országban? Bizony akkor s éppen azért. A budapestiek voltak – a fehérvári frontvonal lakosai mellett – a legnehezebb helyzetben az élelmi-szerhiány, majd az iszonyatos infláció miatt. Nyilván ezért döntöttek úgy a szüleim, hogy anyám velem, öcsémmel a nyár nagy részét az ingyen használatba kapott lellei házban tölti.

Édesapám, akinek ifjabb korában nemigen volt módja a Balatonra járni, a tó örök rajongójaként később is majdnem minden évben biztosította háromgyerekesre növekedett családjának a balatoni nyaralást, legalább egy hétre. Sorolom a helyeket, ahol időztünk: Boglár, Györök, Kenese, Keszthely, Széplak, Szárszó, aztán 1958-tól harminckét éven át újra és újra Szárszó. Egy vízparti telken volt picinyke házikónk. Kezdetben isten háta mögötti helynek számított. Eleinte villany és víz nélkül, csupa por vagy csupa sár földúton megközelíthetően, de ott volt a tó, s egy hatalmas platánfa alól Badacsonytól Tihanyig lehetett szemlélődni, eget, hegyet, vizet, élt és élettelen csodálva. Szárszón szinte egybe lehetett olvadni a természettel. Úszás közben vízi lénygé, déli hőben napemberré válni, naplementekor az aranyhídon sétálni, éjjel a csillagok távolságán merengeni.

S mindeközben a természeti kultúra mellett tanulni az ember által alkotottat is. Olvasni, magától értetődően József Attilát is. Nem Szárszó miatt. A József Attila-költészet nekem 1958 táján vált bibliás könyvemmé, feledhetlenné. De már kisgyermekként hallottam róla. Először 1949-ben nyaraltunk Szárszón, s egyszer, emlékszem, az esti sötétben, elalvásunk előtt édesanyám a költőről mesélt, a három félárva gyerekről, álmvilágukról, a püngrücokről. Akkortájt olvashatta József Jolán könyvét, az eredetit.

A Balaton nekem elsősorban mégsem a gyerekkort, hanem az ifjúságot jelenti. A világ varázslatosságát, megismerhetőségét. „A véges végtelent.” Egy kissé a szabadság birodalmát is, azaz a boldogság ígézetét. Amikor többéves kényszerű kitérő után végre bölcsészhallgató lehettem, arról ábrándoztam, hogy tanárként majd egy itteni gimnáziumban, Balatonfüreden szeretnék dolgozni. Akkor minden évszakban, minden nap érezhetem, láthatom a tavat. S talán lesz majd bátorságom meg indokom is, hogy fölkeressem Tihanyban Illyés Gyulát, Sajkódon Németh Lászlót, Füreden Déry Tibort s másokat is. Korábban is terveztem ezt, hiszen tizenöt-tizenhat évesen már olvasójuk voltam, s irodalmárnak készültem. Csak az tartott vissza, hogy bizonyára zavarnám őket. Sokkal később, naplóikat, leveleiket olvasgatva szembesültem azzal, hogy alighanem így lett volna: sok volt a hivatlan vendég, bár tény, hogy 1960 táján még nem.

Sorsom úgy alakult, hogy elvégezve a fővárosi, akkor még egyetlen bölcsészkart, ott lehettem tanár. Füred jelkép maradt, aztán édesanyám halála után Szárszó is azzá vált. S jelkép a vendégül látó Szigliget, Csopak, Fonyód, Akarattya. S ha éppen nem gondolok rá, akkor is érzem magam körül e táj

szellemiségét, s azt kifejező íróit, az említettek mellett Csokonai Vitéz Mihályt, Berzsenyi Dánielt, Jókai Mórt, Eötvös Károlyt, Kodolányi Jánost, Szabó Lőrincet, Rónay Györgyöt, Nagy Lászlót, Simon Istvánt, Fodor Andrást, Szabó Istvánt s az egész szigligeti íróseregletet. Ott állok József Attilával a szárszói álmóson, Illyéssel a tihanyi révnél, Szabó Lőrincsel a földvári mólón, s tudom, hogy az ember halandó, de a mű halhatatlan, a nemzet összetartó kovásza, mint az anyanyelv, az édes, a legédesebb.

Testvéreimmel mi Budához és a Balatonhoz kötődünk. Feleségem családja alföldi származású. A háború miatt ő Kunszentmártonban született. Amikor összeházasodtunk, Balatonszárszóra utaztunk le, szerény pénztárcánkból erre tellett. De azért jártunk Keszthelyen, Sümegen, Tapolcán, Nagyvázsonyban. Aztán hamarosan megszülettek a gyerekek. Pestszentlőrincen éltünk, de mind balatonivá is váltunk. Apám már csak legelső unokája születését érthette meg, de édesanyám végül is a mi három gyerekünk mellett öcsém három lányának, húgunk kisfiának is örülhetett a hosszú nyári vakációk idején. 1980 után már egy használt öreg autóra is tellett, így a gyerekek is egyre többet megismerhettek az országból.

Végül be kell vallanom azt is, hogy a mi három gyerekünk idővel a nagyvilág polgára lett, bár mindannyian hazajárnak. András, az elsőszülöttünk elméleti matematikus, a stanfordi egyetem professzora. Édesanyja ágán kínai származású lánygyermekéke ugyancsak várja a balatoni nyaralásokat. Bence fiunk felesége spanyol–ír házasság szülötte, a malagai tengerpart a család lakóhelye, így ők inkább tengerparti lények. Fiaink gyermekei sajnos nem tanultak magyarul. Lányunk három gyermekének viszont magyar az anyanyelve. Apjuk pedig marokkói arab, ő franciául beszél velük, a két nagyobb is francia iskolába jár Brüsszelben. Ami nekünk háromgyerekes, immár hatunokás nagyszülőknek szülőföld, az az unokáknak már a vendégség, a vakáció színhelye. Bár a tízéves Ádám azt mondta a múlt nyáron: itt, Magyarországon a legjobb. Itt nyáron mindig jó idő, meleg van, télen hideg és hóesés. Ez a normális időjárás. A hétéves Öcsike pedig – amikor édesanyja tanítgatta, miben különbözik a magyar és a francia ábécé és helyesírás – felsóhajtott: „Milyen könnyű ez magyarul!”

Amikor vagy tizenkét éve megjelent a családukban az arab fiú, s Lázár Ervin megtudta ezt, somolyogva szól: „Barátom, te nagyon ravasz ember vagy! Bármilyen világalom lesz, protekciód van!” Akkor ezen mulattunk, most aggódva szemlélődünk, s bizonyára ő is az égi vadászmezőkön: Mi várhat ránk és utódainkra?

